

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Cap. 17. De testamentis & codicillis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

de donat. caus. mort. Tertio, si donans in eodem mortis periculo dicat, relinquo, donatio est causa mortis. Ita Couar. sup. cum Didone, & alijs.

7 QVÆST. Quæ signa ostendunt donationem esse causam vitæ? RESP. Egregium signum est, si apponatur clausula de eam non reuocanda. L. Vbi donat. ff. de donat. caus. mort. Ita Couar. 2. part. rub. de testam. num. 17. Duennas Reg. 27. & alij plurimi. Deinde: Si donans promittit se semper donationem raram habiturum. Ita Couar. 2. par. citata numer. 13. Neque obstat L. Si aliena. ff. de donat. mort. caus. §. Marcellus vt illam interpretantur, Accursius, Bart. & alij cum Couar. 3. p. rub. de testam. num. 23.

8 QVÆST. Quid censes de hac donatione, Dono tibi, & tuis hæredibus? RESP. Dico eam esse inter viuos. Ita Duennas reg. 217. numer. 3. Couar. 3. p. rub. de testam. num. 25. Gomes. Bald. & alij, quos citat. Ratio est, quia si in ea donatione donatarius moriatur ante donatorem, donatio valet, & ad donatarij hæredes transit. Quæ conditio non stat cum donatione causa mortis, vt communiter tradunt Doctores.

9 QVÆST. Indiget ne donatio causa mortis acceptance donatarij sicut donatio inter viuos? RESP. Maxime. Ita Barthol. Bald. & iura, quæ citat Couar. 3. p. rub. de testam. num. 14. Ratio est, quia donatio causa mortis est promissa iuxta communem sententiam vt docet Viuius. lib. 4. comm. opin. tit. donatio. Quia in conditione differt a legato, quia legatum, cum sit pars testamenti, aut codicilli est dispositio vltimæ voluntatis testatoris, vt docet Accursius. Gloss. 5. post legem connub. num. 102.

CAPVT XVII.

De Testamentis, & Codicillis.

De defensione, vi, & multiplicitate Testamentorum. §. I.

1 Quid est testamentum.

2 Aquil

2 A quo iure testamentum habet vim.

3 Quotuplex est testamentum.

1 **Q**UÆSTIO. Quid est testamentum? **R**ESP. Est voluntatis humanæ iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult, cum directa hæredis institutione. Ita Vlpian. 1. ff. de testam. iuncta Gloss. Iure tamen Lusitano, cum quis habet legitimos hæredes, potest disponere de bonis, quæ ad illos necessario non veniunt, sine alterius hæredis institutione, & verum condit testamentum. Ita libr. 4. titul. 82. §. 1. iuncto §. penult. Ordin.

2 **Q**UÆST. Ex quo iure vim habet testamentum? **R**ESP. Quo ad substantiam, & ultimæ voluntatis dispositionem circa bona sua, supposita rerum diuisione, ex iure gentium, & naturali. Quo ad solemnitates tamen ex iure civili. Ita Couar. tertio lib. resol. capit. 6. numer. 7. Molin. Theol. disputat. 124. cum alijs, quos citat. & est manifesta veritas.

3 **Q**UÆST. Quotuplex est testamentum? **R**ESP. Duplex: clausum, vel apertum. Clausum semper fit in scriptis (clauditur vero, ne testes, qui adsunt approbationi publicæ illius voluntatem sciant) Apertum est quod coram testibus fit, & scripto, seu voce condi potest.

De solemnitate requisita ad valorem testamenti profani, præcipue circa testes. §. 2.

1 Quæ solemnitas requiritur ad testamentum secundum ius commune.

2 Quæ solemnitas requiritur ad testamentum secundum ius Lusitanum.

3 An ex iure Lusitano requiratur, vt testes sint rogati.

4 An requiratur, vt testes signent sigillo.

5 An valeat legatum relictum ipsi scriptori testamenti.

- 6 De certis aliquot conditionibus, quas habere debent testes.
- 7 An religiosus possit esse testis in testamento.
- 8 An sit satis, quod testis audiat vocem testatoris.
- 9 An possit esse testis, qui in testamento heres instituitur.
- 10 Qui non possunt esse testes testamenti secundum ius Lusitanum.
- 11 Quae testamenta sunt valida sine solemnitate.
- 12 De testamento ad pias causas.
- 13 Vtrum in foro anima testamentum ad pias causas sit irritum absque solemnitatibus.
- 14 Vtrum idem diceudum de testamentis profanis.
- 15 De testamentis clericorum.

1 QVÆSTIO. Quae solemnitas requiritur secundum ius commune ad testamenti valorem? R E S P. Ad testamenti clausi valorem requiritur, ut ab aegrotis coram septem testibus, masculis, liberis, aut qui liberi reputentur, puberibus, qui decimum quartum annum impleuerint ad id inuitatis affirmerent illud esse suum testamentum, & postea manu sua illud subscribat, vel alius pro eo. Deinde omnes septem testes subscribant vel proprio annulo, aut signo. Ita L. Hac consultissima. Cod. de testament. & Institut. de testamen. §. sed cum paulatim. Ad valorem vero testamenti aperti, sunt item septem necessarii testes, masculi, liberi, aut liberi reputati, & puberes, rogati, qui simul conueniant, & audiant, & intelligant testatoris voluntatem, vel scriptam, vel vocem tenus prolaram, si testamentum sit vocale. Non tamen necesse est, ut signent, aut subscribant. Ita eadem l. Hac consul. §. per nuncupat. & L. Heredes palam. §. eod. tit.

2 QVÆST. Quae solemnitas requiritur ad testamenti valorem secundum ius Lusitanum? R E S P. Ad valorem testamenti clausi requiritur, ut si testator illud sua propria manu non scripsit, suamet etiam manu subscribat
fi. sciat

& sciat, vel ille qui testamentum scripsit nomine testa-
 toris. Deinde consuetum testamentum tradendum est
 à testatore tabellioni coram quinque testibus masculis,
 liberis, aut pro liberis reputatis, puberibus post deci-
 mum quartum annum expletum coramque illis testi-
 bus interrogabit tabellio testatorem, an illud sit ipsius
 testamentum, habeatque illud pro bono, legitimo, fir-
 mo & valido. Postquam vero testator affirmatiue re-
 sponderit, coram eisdem testibus à testamenti tergo
 conficiet instrumentum approbationis, in quo explica-
 bit testatorem tradidisse sibi testamentum illud, habu-
 isseque pro suo bono, ac firmo. & in eo instrumento
 subscribent omnes illi quinque testes, & præterea testa-
 tor ipse, si sciat, & possit; qui si nesciat, aut nequeat, vnus
 de testibus pro eo subscribat, dicendo se de mandato
 testatoris pro eo subscribere, qui nesciat, vel nequeat.
 Ita *libr. 4. Ordin. titul. 80.* Vbi subiungitur aliter inuali-
 dum fore testamentum, non obstante quacunque in con-
 trarium consuetudine. Et affirmat *Gam decal. 69.* à re-
 gis senatoribus iudicatum fuisse nullum testamentum
 clausum, in quo testes non adfuerunt, quando à testa-
 tore tabellioni datum fuit. Ut de valore testamenti a-
 perti, seu nuncupatiui, ita vocant, dicam, suppono
 tripliciter fieri posse. In primis in scriptis per publicum
 tabellionem. Ad hoc adhibendi sunt quinque testes
 masculi liberi, aut liberi existimati, maiores decimo
 quarto anno. Qui tabellio, & testes illud subscribent,
 & præterea testator, si sciat, aut queat, si vero, aut
 nesciat, aut nequeat, alius suo nomine subscribet, di-
 cens se id facere ex testatoris mandato: tabellio vero
 testamentum referet in notas. Ita *libr. 4. Ordin. titul. 80.*
 Deinde fieri potest testamentum apertum in scriptis per
 manum ipsius testatoris, vel alterius illius nomine, &
 tunc ipse testator subscribat, vel ille, qui illius nomine
 testamentum scripsit. Vocabuntur alij quinque testes
 eiusdem conditionis appositæ, coram quibus legatur
 testamentum, quod singuli subscribent. Fieri denique
 potest testamentum voce tenus, sed ad valorem requiri-
 tur, vt fiat prope mortem, adsintque sex testes, siue mas-
 culi, siue foeminae. Ita habetur *Tit. citato. §. 4. Discrimen*

vero latissimum est inter hæc aperta testamenta. Quod primum valet absque alia solemnitate post mortem. Secundum requirit, ut à iudice post testatoris mortem publicetur citatis ijs, ad quos pertinet. Tertium post recuperatam sanitatem ipso facto nullum est. Ita *codic. tit. §. 3.*

3 QVAEST. Ex consuetudine huius Lusitani regni requiritur, ut testes sint rogati? R E S P. Minime. Ita in supremo senatu iudicatum fuit, ut refert Gam. *dec. 210.* ipso solo refragante.

4 QVAEST. Requiriturne præterea, ut testes sigillo signentur? R E S P. Minime, sed satis erit subscribere.

5 QVAEST. Valetne legatum relictum à testatore ipsi testamenti scriptori? R E S P. Minime, loquendo absolute. In decernitur L. 1. & seq. *Cod. de ijs, qui adscribunt in testamentis.* Ita decisum fuit in supremo senatu *decisi. 69.* *Gammæ* documento L. de eo ff. ad L. *Cornel. de falsis.* Idem decisum de testamento scripto manu mariti, in quo vxor, & maritus mutuuo relinquebant hæredes. Credit tamen Molin. *lib. 12.* has leges pœnales, atque non obligare, nisi post latam sententiam, & præterea esse præsumptiuas, & idcirco amota fraude in conscientia non obligate, imo obligate hæredes legatoris ad legata legatario donanda, ipsamque legatario in conscientia compensationem facere posse, sed de hac dubitatione latius me rogabis.

6 QVAEST. Illa apposite testium conditiones, satisne sunt? R E S P. Minime, sed requiruntur alia, quæ in iure apponuntur. Ne scilicet sint infames, &c. Probe tamen adnotat Iul. *Clar. §. testam. quest. 55.* satis esse testes non reputari tales, scilicet infames. Quamquam sint, ut non obstat, quod non sint serui, sicut liberi habentur.

7 QVAEST. Religiosus estne idoneus testis ad testamentum? R E S P. Affirmat Gomes. *ad L. 4. Tauri. numer. 13.* cum Fabro, quando ad id habet superioris facultatem. Absolute affirmat Iul. *Clar. loco citat. Panormit. & alij.* citati à Gomes. quia religiosi testimonium absque superioris facultate datum, non est ipso facto nullum. De clericis nullus negat, etiam sine Episcopi facultate.

8 QVAEST. Satisne est ad testimonij validitatem, auditum tantummodo vocem testatoris, qui post parietem est? R E S P. Minime.

Minime. Sed necesse est, vt testes testatorem videant. Ita habetur *L. Si specialiter. & L. Si vnus. Cod. de testament. ad eo*, vt propter interpositam cortinam testamentum sit nullum, vt affirmat Iul. Clar. §. *testam. quest. 59.*

9 QVÆST. *Potestne esse testis testamenti qui in ipso haeres instituitur* RES P. Nec ipse, nec ipsius pater, si adhuc sub illius potestate est. nec filij, nec ipsius fratres. si adhuc sub illius potestate sunt. Ita habetur *lib. 4. Ord. tit. 85. & Instit. de test. §. pater.* Neque item omnes, qui sub testamentarij potestate sunt, testamentarij, inquam, simul hæredes. Item decernitur in eisdem legibus.

10 QVÆST. *Qui secundum ius Lusitanum, testes testamenti esse non possunt?* RES P. Masculi quatuordecim annis minores, fœminæ minores duodecim: nec furiosus, nec mutus, & surdus, nec cæcus, nec prodigus cui forum bonorum administratio prohibetur, nec leuius, nisi pro libero habeatur. Ita *lib. 4. Ord. t. 85.* possunt tamen esse testes eiusdem testamenti legatarij, iuxta eadem leges.

11 QVÆST. *Quæ testamenta valida sunt sine hac prædicta solemnitate?* RES P. In primis testamentum, quo pater vel mater bona sua in filios distribuit. §. *Ita L. Hæc consult. 9. §. imperfecto. Cod. de testam.* Itaque si testamentum est verba- le, sufficiunt duo tantum testes, sint mares, vel fœminæ: nihil refert, etiam non rogati. Si sit scriptum iisdem testes sufficiunt, dummodo à testatore subscribatur, vel à liberis in eo hæredibus institutis cum appositione temporis, quo factum est, & hæreditatis assignatione cui libet relicta. Ita Molin. Theolog. *disput. 128.* Deinde, testamentum militis, quod ex iure communi, si in ipsa belli expeditione fiat, valet cum duobus testibus, etiam fœminis, vt cum Barh. docet Iul. Clar. §. *testam. quest. 55.* Debent tamen testes esse rogati. *L. Diuus. ff. de mi. testam.* In ipso vero conflictu, & mortis periculo minori indiget solemnitate. Ita enim *L. Milites. Cod. de testament.* sicut iuris rationibus licuit, ac semper licebit, si quid in vagina, aut clypeis literis sanguine suo rutilantibus adnotauerint, aut in puluere inscripserint gladio sub ipso tempore, quo prælio vitæ sortem dereliquerint, huiusmodi voluntatem stabilem esse oportet. Requiritur tamen, vt

hæc veritas duobus testibus probetur, quasquam non vocatis, vt declarat ipsa lex, & Gloss. Legis, & legislator Lufitanus. *lib. 4. Ordinat. tit. 8. §. 5.* Hoc testamentum militis valet, similes in bello, vel extra bellum, quia et honesta causa ab eo discessit, intra annum à discessu moriatur. Hoc priuilegium extendit ius commune ad omnes, qui exercitui inserviunt, & in terra hostili illud condunt: ius tamen Lufitanum *tit. citat. §. 8.* aliquantulum comprimit, ad eos scilicet, dummodo in hostili terra moriantur. Non requiritur præterea illa solemnitas ad testamentum in pias causas *capit. Relatum 1. de testament.* & ibi Panorm. & Cou. Doctoresque communiter. Dicitur vero testamentum in pias causas, in quo hæres, non legatarius instituitur Ecclesia, monasterium, hospitalis, sodalium, misericordiarum domus, vel alia causa pia. Circa hoc testamentum ad pias causas, multa inueniuntur notanda: nam licet non sit validum in totum cum causa pia non constituitur hæres, sed legatarius, est tamen validum quo ad legatum. Ita Cou. *ca. Relatum, & Mol. disp. 134.* Deinde quando est validum ob causam piã sine iuris solemnitatibus, etiam esse validum, quo ad legata eius notat. Ita Costa. *ca. Si pater. Iul. Clar. §. testa. Mol. Cou. citati*, quamuis qui ad pias causas testatur potestatem non habet ad alia testandi, vt iidem Doctores obseruarunt.

12 QVÆST. Quæ solemnitas sat est ad testamentum in pias causas? R E S P. Satis sunt duo testes, siue masculi, siue fœminæ, & hoc satis est. Ita Panorm. & Couar. *cit. ad ca. Relatum*, seruatque praxis vtriusque fori, sufficit, vt fiat per auris. Ita Gam. *decis. 81.* Couar. proxime, cum plurimis. Valet etiam inceptum & non consummatum ob mortem testatoris præuentam. Ita Couar. *cit. ca. & nu. 10.* & Molin. *disput. 134.* Ratio est, quia cum ius civile subiacet iuri canonico in ijs, quæ ad spirituales profectum spectant, vt ad *initium secunda partis* totius operis fauente Deo ostendam, voluit summus Pontifex testamentorum solemnitates secundum Cæsareum ius requisitas in fauore piæ causæ coarctare, reducereque ad ius naturale, in quo coram duobus, ac tribus testibus stat omne verbum.

13 QVÆST. Hac Pontificia dispositio circa testamentum ad

pia causas, itane requiritur. ut in foro etiam anima testamentum annullat? R E S P. Minime. Ita Mol. disput. 134. cum Coineo, & Tiraquel. quos citat. Atque in hoc differt hoc Pontificium ius a Cæsareo, in opinione eorum, qui arbitrantur ius Cæsareum ita prohibere testamentū fieri sine certis solemnitatibus, quas supra vidimus, ut factum annullat. Et ideo, qui secreto relinqueret alicui centum ad piam causam, post illius mortem valide relinqueret, & testamentarius teneretur illud in piam illam causam infumere, quia illi duo testes tantum requiruntur ad fidem faciendam in foro exteriori, ut vltima testatoris voluntas effectum habeat.

14 Q VÆ S T. Verum quæro simpliciter, an testamenta ex defectu solemnitatis, quo ad forum externum, & iudiciale simpliciter nulla, sint valida in foro animæ? R E S P. Tres sunt hac de re discrepantes sententiæ. Prima simpliciter ait esse inualida, adeo ut hæres ab intestato succedens, non solum hæreditatem sibi vsurpare, sed legatoris teneatur, nemine cogente, legata hæredi relinquere in conscientia Ita Couar. cap. Cum esset, de testament. numer. 16. & reg peccatum p. 2. §. 3. num. 9. & 10. Ant. Gomes. L. 3. Tauri. num. 123 Padilha L. Cum quis Cod. de iuris, & facti. ign. l. edesim. 2. 4. quest. 18 art. 1. dub. 12. Probantq; ex multis iuribus, quæ videntur omnino annullare illa minus solemnia testamēta ad evitandas lites, sicut alios contractus omnino rescindunt. Nam L. Hac consult. ait. non subscriptum à testibus, & non signatum testamentum pro infecto haberi conuenit. Item ex imperfecto testamento voluntatem teneri defuncti non volumus. Item instituit. Quib. mod. testament. infr. §. ex eo, ait Iustin. Imperfectum testamentum nullum est. Opposita sententia asserit testamentum minus solemne adeo esse validum in conscientia, ut hæres ab intestato, teneatur hæreditatē relinquere ei, qui in testamento hæres instituitur, licet sibi in foro externo adiudicetur. Ita Panormit. cap. Quia plerique de immunitat Eccles. Adriann. quodlib. 6. conclus. 2. Sylu. her. 3. questi 7. Molin. tom. 1. iust. disput. 1. Peres, & multi alij, quos refert Couar. cit. Probantq; ex eo, quod illæ leges sunt præsumptivæ (ex eorum opinione) solumque exte-
rius finem attendere, præsumpto vero rei veritatem

non tollit. Tertia sententia media incedit, aitque hæredem ab intestato illicite posse in iudicio testamentum minus solemne infirmare, licet sibi constet de testatorum contraria voluntate, & ita cum prima opinione consentit. Ait deinde legatarium minus solemnis testamentum licite sibi posse legata retinere, dum ab hærede ab intestato non in iudicio repetuntur. Ita Alens. & alij multi quos refert Cou. *sup. Victor. in manuscrip. 22. quest. de reb. Sot. 4. iust. quest. 5. art. 3. Instruct. 2. p. cap. 14.* Hæc tertia sententia verior apparet, & quo ad primam partem probatur, quia quisque potest vti legis beneficio, post receptum vero testamentum in iudicio, ita nullum relinquitur, ut hæreditas maneat defuncti ab intestato: hæreditas vero defuncti ab intestato devolvitur ad suos. Neque obstat ultima voluntas testatoris manifesta in contrarium cognita, nam si morienti frater, aut alius, qui ab intestato hæres succedit, adsit, eique moriens dicat suam esse voluntatem hæredem suorum bonorum Petrum instituire, & ideo vult, ut ad testamentum conficiendum rabellio vocetur, hæc vero inter verba expiret, non tenetur ille hæres ab intestato succedens, illam voluntatem explere, sed sibi hæreditatem capere potest. Quo ad secundam vero partem auctoritate Bart. *lib. cum quis citatus* probatur. Alciat. Tirac. quos referunt Gomes. & Cou. D. Ant. quam citat Syllu. *sup. Med. quest. 23. de reb. Ang. Arm. Tabien. verb. testament.* Deinde ex ratione, quia si opposita sententia sequeretur, quod si moriens alicui amico secreto relinquat rem aliquam, teneri amicum illam hæredi ab intestato credere, quod durum est. Dicendum itaque est, legislatorem noluisse ipso facto, & iure annullare testamenta minus solemnia, sed dare actionem ad rescissionem eorum in iudicio.

15 QVÆST. Gauderem à te audire in particulari, quid de clericorum testamento censeras? RESP. Ut respondeam præmitto tria esse clericorum bona: quædam *patrimonialia* appellantur, nempe ea omnia, quæ illis ex hæreditate, contractu, donatione, aut alia iusta causa obvenierunt, atque de his verum penes eos est dominium. Alia quædam *matrimonialia*, quæ illis ratione propriæ industriæ, scientiæ, aut ecclesiastici ministerij, etiam concionandi, &c.

obtine-

obtulerunt, & horum omnium dominium habent. Alia
 pure ecclesiastica redditus nempe beneficiorum ecclesia-
 sticorum, prestimonium, & pensio, de his controuersia
 est, an habeant verum dominium. Negat Nauar. in Apo-
 log. mon. 24. & 27. Affirmante tamen D. Thom. quodlib. 6.
 artic. 12. & 22. quest. 18. artic. 7. & ibidem Caiet. Sor. 7. iust.
 quest. 4. art. 3. Cord. lib. 1. quest. 18. Instruct. 1. p. quest. 61.
 Couar. Ledesm. & alij, quos citans, sequitur Molin. disp.
 142. fateor tamen omnes quascunque afferunt rationes,
 solum probare debere sumere ex ecclesiasticis redditi-
 bus congruam sustentationem, quod Nauar. non negat:
 id enim etiam debetur monachis paupertatem profiten-
 tibus, quoniam *dignus est operarius mercede sua, & qui
 altari seruit, & quum est, ut de altari viuat*. Veram non est a
 communi hac sententia recedendum, dicendumque est
 ita illis hanc reddituum mercedem, & partem, ut debi-
 tam congruam sustentationem assignari, ut dominium
 eius omnino simul tradatur, quemadmodum distributi-
 ones canonicis Ecclesie seruientibus, ita assignatur ut
 cum dominio conferantur, quam Ecclesie redditus sint,
 sicut colligitur ex cap. *Amico de cler. non resident. lib. 6.* &
 Conc. Trid. sess. 22. capitul. 3. de reform. Canones vero p. 10
 Nauarii sententia adducti de antiqua consuetudine in-
 telliguntur, cum clerici de communi vivebant, & pau-
 pertatis votum emittebant, ut videre est, cap. *Volis enim,
 & septem cap. sequent. 12. quest. 1.* His positis: Dico primo,
 de bonis patrimonialibus, & quasi patrimonialibus fas
 est beneficiatis testari ad quoscunque vsus, ut etiam do-
 nare, siue inter viuos, siue etiam causa mortis. Est Couar.
 capite primo de testamen. numer. 7. Iul. Clar. lib. 3. quest. 27. &
 communis: colligitur aperte ex cap. *Episcopi. 12. quest. 1. cap.
 Quia nos de testam.* Probat, quia horum bonorum ha-
 bent idem dominium, atque si essent laici. Dico secundo:
 De bonis pure ecclesiasticis secundum ius commune
 minime testari possunt, neque ad vsus profanos neque
 pios. Patet ex capite *Episcopi. capite Sint manifesti. 12. quest.
 prim. capit. Quia nos.* & alijs. Ratio horum canonum fuit,
 ex eo, quod ita clericorum auaritia, & tenacitati ireretur
 obuiam, cum eis spes relinquendi posteris praeindere-
 tur. Dico tertio. Secundum consuetudinem huius Lusitani-
 rari

tani regni beneficiati, etiam de bonis ecclesiasticis
de testatur in quosvis usus. Ita Mol. *disp.* 147. Couar. *ca.*
Cum in offic. de testam. num. 9. Hostien. Anton. Palud. &
alij ab eo citati. Valide, dixi, quia consuetudo legitima
tempore præscripta, vim habet ad abrogandam legem.

Hæc autem consuetudo approbata est ab Episcopalis-
bus constitutionibus, quia tamen assignant quo tam, si-
gula videantur. Dico quinto. De his pure ecclesiasticis
bonis ad solos pios usus, licite queunt beneficiati us-
tari, ac proinde lethaliter peccant, ea relinquendo
sibus profanis, vel diuitibus consanguineis. Hæc ex-
presse traditur à Molina *proxime citato*, verum interpre-
tatiue ab omnibus, qui accesserunt beneficiatos mortu-
liter peccare expendendo, dum viuunt hæc bona in
profanos usus. Hi vero sunt Alens. 3. p. *quest.* 36. memb. 1.
Richard. in 4. d. 4. art. 3. *quest.* 1. Palud. *ibid.* *quest.* 3. Dur.
Anton. *par. 11. 15. capit. 5. §. 19.* Gabr. in 4. dist. 1. *quest.* 1.
Maior. in 4. dist. 24. *quest.* 17. Panoim. *cap. Cum secund. de*
prebend. Arch. & Domin. cap. Statut. de rescript. lib. 6. Fel-
lin. Decius. Ioann. Angel. quos refert, & sequitur Nauar.
in Apolog. quest. 2. mon. 7. Qui omnes etiam eos obligant
ad restitutionem, sed de peccato tantum contra charita-
tem loquuntur. D. Thom. *quodlib. 6. artic. 12. & 22. quest.*
185. art. 7. Caiet. ibid. Adrian. que. pro clariori intell. de res-
Sot. 10. iust. quest. 4. art. 3. & 4. Ledelm. 2. 4. quest. 18. art. 1.
dub. ultim. Sarmiento cap. Si priuatum. 15. quest. 1. Couar.
cap. Cum in offic. de testament. num. 3. Instruct. 1. pa. capit.
142. Molin. disput. 144. Ratio eorum est, quia grauis cul-
pa videtur patrimonium Christi quales sunt redditus
ecclesiastici profuse obligurire. Cum tamen ex instruc-
tione Ecclesiæ in pauperum alimeta sit destinatum, cum
superfluit ex decenti beneficiatorum sustentatione con-
cors est de hac re sanctorum Patrum sententia: Ita D.
Hieronym. ut habetur 44. dist. cap. 1. Tibi o sacerdos uiuere
de altari permittitur, non luxuriari. D. Bernard. epist. 42. Clam-
ant panperes nostrum est, quod effunditis, nobis crudeliter sub-
trahitur, quod inaniter extenditur. Præcipua tamẽ ratio de-
sumitur ex Ecclesiæ prohibitione. Quæ habetur in Con-
Triden. sess. 25. cap. 11. de reform. Vbi Episcopis omnino in-
terdicitur ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, fami-
liarum

iaresve suos augere studeant his verbis. Cum & Apostolorum canones prohibiant, ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt, confanguineis donent; sed si pauperes sint, ijs, ut pauperibus distribuunt, eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa. Imo, quo maxime potest eos sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquæ carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat penitus deponant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, ea non solum in quibuscunque beneficia ecclesiastica, tam secularia quam regularia obtinentibus pro sui gradus conditione observari, sed ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit, ita concil. Trident. Hæc vero totalis interdictio lethalem culpam sonat Dico quinto. De bonis purè ecclesiasticis, nec etiam ad pios vsus possunt Episcopi huius Regni valide testari. Et ideo quidquid eorum remanet, ad futurum successorem spectat. Ita obtinuit, praxis, & consuetudo huius regni. Contra hanc vero consuetudinem valet Papæ dispensatio ad quosvis pios, profanosve vsus, ut notat vterque Molina. Si tamen hæc facultas absolutè concedatur, intelligitur ad pios tantum vsus. Ita docet Navar. in Apolog. quæst. 3. num. 6. cum alijs, consentitque Vterque Molina.

De Codicillis. §. 3.

- 1 Quid est codicillus.
- 2 Quid est legatum.
- 3 Quid est fideicommissum.
- 4 Quæ solennitas requiritur ad codicillum.
- 5 De clausula apponi solita in testamentis, testamentum hoc, vel codicillus.
- 6 Per quem, & in quos pauperes facienda distributio legati, cum nec distributor, nec pauperes aperte declarati sunt.
- 7 Cui reddenda pars legati p̄ij, quæ superfluit impleta voluntate testatoris.
- 8 Cui reddenda pars legati p̄ij, quæ superfluit impleta testatoris.

testa-

testatoris voluntate, cum absolutè testator dixit
ut impenderetur in certa domo sacra.

1 QVAESTIO. Quid est codicillus? RESP. Est quaedam
ultima voluntatis dispositio, per se consistens in
directa hæredis institutione. Ita colligitur ex lo-
sit. 1. & Cod. de codicill.

2 QVAEST. Quid est legatum? RESP. Est pars testamenti
aut codicilli.

3 QVAEST. Quid est fidei commissum? RESP. Quod hæ-
redis fidei à testatore relinquitur, post illius mortem ex-
equendum.

4 QVAEST. Quæ solemnitas requiritur ad codicillum?
RESP. De iure communi requiruntur quinque testes, qui
sufficiunt puberes, licet non rogati, neque masculi, nisi
codicilli sint cæcorum. Nam in ijs ijdem testes, qui ad
testamentum sunt necessarij, Omnes, si fiat codicillus in
scriptis, subscribere debent. Iure tamen Lusitano suffi-
ciunt quatuor testes, siue masculi, siue fœminæ, dum mo-
do quatuordecim annis sint maiores liberi aut vt liberi
reputati, ita vt cum tabellione, aut alio, qui scripserit
sint quinque. In locis vero desertis, vbi iste numerus
tam facile reperiri nequeat, sufficiunt tres testes, qui om-
nes subscribere debent, si fiat in scriptis. Ita li. 4. Ordin. tit.
76. §. pen. & antepen. & vlt.

5 QVAEST. Quid sibi vult clausula in testamentis appo-
solita (testamentum hoc vel codicillus,) &c. RESP. Nil aliud
quam quod si aliqua ad testamenti valorem solemnitas
defecerit, valeat, vt codicillus.

6 QVAEST. Reliquit quis centum pauperibus neque nomi-
nando distributorem, neque pauperes, quibus distribuenda illa
centum, quis debet, & quibus pauperibus distribuere? RESP.
Episcopus loci in quo obiit, vel eius Vicarius. Et in pau-
peres loci, vbi vita functus habebat domicilium. Quod
si domicilium ignoratur, vel difficilis sit ad eundem lo-
cum accessus, fiat distributio in pauperes loci, in quo o-
biit, ita Couar. cap. cum tibi de testam. num. 14.

7 QVAEST. Legauit quis mille aureos, vt conficerentur
des sacra talis forma, perfecta ede, remanserunt centum, cu-
cedunt? RESP. Si mille aureos reliquit ratione restitu-
nis &c.

onis debiti incertorum dominorum, illi centum, qui remanserunt cedunt in utilitatem eiusdem ædis. Si vero ex liberali donatione cedunt in utilitatem hæredum: quia ultima testatoris voluntas impleta perfecte est. ita Couar. & Mol. sup.

8 QVÆST. Quid? si ex liberali donatione reliquit, sed absolute dixit, ut impenderentur, in sacra æde extruenda? RESP. Omnes in ipsius ædis utilitatem impendendi sunt. Ita Mol. contra Couar. Ratio est, quia præsumendum est pro pia pauperiorique causa.

Aliqua dubia circa hanc materiam de Testamentis. §. 4.

- 1 Secundum testamentum minus solenne, non reuocat primum solenne.
- 2 Quomodo reuocari possunt à testatore legata solennis testamenti.
- 3 An possit testator reuocare testamentum, quod iurauit se non reuocaturum.
- 4 An reuocatio testamenti, quod testator iurauit se non reuocaturum, sine iuramenti relaxatione.
- 5 An testator, qui cum alio simul testatus est omnia amborum bona se relicturos alicui pio operi, possit socio mortuo suam partem reuocare.
- 6 De eo qui per dolum, aut fraudem, alium ad simul testandum induxit.
- 7 De vxore, quæ consensit, ut maritus de communibus bonis testamentum conderet.

1 QVÆSTIO. Reuocaturne in foro externo prius solenne testamentum, per posterius minus solenne? RESP. Minime. Instit. Quibus mod. testament. infirm. L. Hac consulti. C. de testam. Ratio est, quia hæreditas in foro externo, neque directe dari, neque directe adimi potest, nisi per testamentum validum.

2 QVÆST. Quomodo reuocari possunt à testatore legata, & fideicommissa solennis testamenti? RESP. Per codicillos, seu scripto, seu voce confectos.

Medull. Casuum

Q 3 QVÆST.

3 QVÆST. Reuocarene potest testator testamentum, quod iuramento nunquam reuocandi confecit? RESP. affirmat Barth. quem cum alijs, sequitur Anton. Gom. L. 3. Tit. 95. probantque. Quia illud iuramentum est de re illicita, nam L. stipulatio. ff. de verb. signific. obligat dicitur esse contra bonos mores. Verum responderi potest esse contra bonos mores civiles; non naturales capit. Præterea negant Couar. Rubr. de testam. p. 2. numer. 15. Jul. Clarus l. 3. sent. §. testamentum quest. 49. Molin. disp. 11. quam opinionem communem dicit. Ratio est, quia iuramentum de re licita implendum est: sed illud iuramentum est de re licita, ergo. Dico igitur, quotiescunque causa non ad reuocandi tale iuratum testamentum, licite reuocari non posse, petendamque ab Episcopo relaxationem.

4 QVÆST. Quid, si non obtenta relaxatione iuramentum reuocatur iuratum testamentum, validane est reuocatum? RESP. Duæ de hac re sunt contrariæ sententiæ, affirmatam tenet Hostiens. in sum. & Mol. citat. loco. Standum esse ait in utroque foro priori testamento. Ratio illa est, quia iuramentum ita confirmat promissionem, ut cum adimpletio illicita non sit, quanquam ipsa in se promissio mala sit, seruandum sit. Imo vult Mol. tale iuramentum non posse ab Episcopo relaxari. Quia quando iuramentum non est iniuste extortum, vi, scilicet, dolo, aut fraude, nec postular publica necessitas, illud relaxari nequit ab Episcopo. Negantem tamen opinionem tenent Bart. Bal. & alij quos citat, & sequitur Couar. in rubr. de testam. p. 2. num. 15. Sylu. iuram. 4. quest. 12. Ratio eorum est, quia testandi actus, tam suapte natura, quam iuris dispositione semper manet reuocabilis. Consentiant leges Lusitanæ lib. 4. Ord. tit. 70.

5 QVÆST. Duo de communi consensu condiderunt testamentum, in quo omnia sua bona reliquerunt alicui pro opere vel maioratu, potestne testator superstes, altero mortuo, testamentum, quo ad suam partem reuocare? RESP. Potest. Ita Couar. rubr. de testam. p. 2. num. 78. Gam. decis. 11. Vtrique Mol. & Doctores communiter. Ratio est, quia testandi actus usque ad vltimum mortis instans, est liber & reuocabilis, neque alius contractus illius naturam mutare potest.

6 QVÆST. Qui dolo, aut fraude alium induxit. ut ambo relinquerent bona sua alicui pio operi, eo animo, ut superstes, suam partem reuocaret, ad quid tenetur? RES P. Ad restituendum hæredibus testatoris partem eius, quam dolo extraxit in illud opus. Ita communiter Doctores.

7 QVÆST. Consensit uxor, ut maritus de communibus bonis testamentum conderet, mortuo eo, potestne uxor testamentum, quo ad suam partem reuocare? RES P. Minime. Ita Couarr. & uterque Mol. locis citatis. Ratio est, quia tota illa dispositio, licet ex consensu uxoris, fuit mariti: ea vero per illius mortem absolutè confirmatur irreuocabilis.

CAPVT XVIII.

De furto & rapina. §. I.

- 1 Quid est furto.
- 2 Quid est rapina.
- 3 An furti peccatum committat, qui animo tantum retinendi per paucos dies rem abstulit.
- 4 De re, qua perijt in manu furis, qua etiam in manu domini peritura erat.
- 5 Cum perijt diuerso modo, atque peritura erat.
- 6 De re salua in manu furis, qua peritura erat in manu Domini.
- 7 Cum res perijt diuerso tempore post in manu furis, atque erat peritura in manu Domini.
- 8 Cum res perijt diuerso tempore, ante atque erat peritura in manu Domini.
- 9 Cum perijt absque culpa furis.
- 10 In quo distinguantur furtum, & rapina.
- 11 An furtum & rapina differant genere.
- 12 An emptor bone fidei teneatur rem emptam vero Domino reddere.

Q 2

13 An